

Verslag Leerstoel ‘Cultuurhistorische Onderwijspedagogiek’ (1 jan 2012 – 1 jan 2013)

Bert van Oers

Inleiding:

De leerstoel ‘Cultuurhistorische Onderwijspedagogiek’ verkeert momenteel in haar tweede vijfjaarlijkse termijn (2009 – 2014). Bij de instelling van de leerstoel is overeengekomen dat de werkzaamheden voor de leerstoelhouder één werkdag per week zullen omvatten.

Ter oriëntatie wordt hier nog eens de doelstelling van de leerstoel herhaald, zoals aangegeven in het leerstoel-instellingsplan:

“Bijdragen aan de verdere uitwerking van de cultuurhistorische onderwijspedagogiek in theorie en praktijk, via onderzoek, onderwijs, lezingen”.

Ter realisatie van die doelstelling zijn de volgende activiteiten verricht in de afgelopen periode:

Verrichte werkzaamheden

In het kader van de leerstoel zijn in de loop van het jaar (2012) de volgende activiteiten verricht:

Publikaties:

In de periode van 1 januari 2012 – 1 januari 2013 zijn er 16 artikelen gepubliceerd, waarvan drie in *Zone*.

Voor titels zie bijgevoegde literatuurlijst over periode 2012 – 2013.

Geïnteresseerden worden hier verder over geïnformeerd via een persoonlijke website (www.bertvanoers.nl).

Werkgroep:

In 2010: voorzitterschap van **MiBo werkgroep**. Met de werkgroep is vier keer per jaar vergadering en zijn activiteiten ontplooid met de betrekking tot de vraagstukken die verband hebben met de ontwikkeling van het historisch denken bij leerlingen in een OGO basisschool. Dit heeft geleid tot een publicatie in *Zone* 'Historische vragen en zoektochten'. Deze bijeenkomsten hebben ertoe geleid dat het idee 'Geschiedenisonderwijs in OGO' verder is uitgewerkt en dat vormen van 'good practice' in ontwikkeling zijn, die in latere artikelen beschreven zullen worden.

Lezingen:

- Lezing op 'De Winterschool' (over geschiedenis in OGO; 28 januari 2012);
- Openingslezing op Speleon (IPABO) – 9 mei 2012;
- Ontwikkelingsgericht Onderwijs – publiekslezing Aruba, 24 April 2012
- Recente ontwikkelingen in het onderwijspedagogisch onderzoek –lezing Aruba, 23 april 2012;
- Vaststellen van leeropbrengsten vanuit handelingspsychologisch perspectief, lezing symposium 'Interactie en leren' – Groningen 21 juni 2012;
- The roots of mathematising in play (invited lecture Goethe-Universität) Frankfurt, 27 februari 2012;
- Lezingen serie Universiteit Jyväskylä, 10 – 15 november 2012.

Internationale publicatie over OGO:

Door de toonaangevende internationale uitgever Springer is in de zomer van 2012 "*Developmental Education for young children. Concept, practice and implementation*" gepubliceerd . Het boek wordt samengesteld en geredigeerd door ondergetekende. Diverse leden van de OGO-gemeenschap hebben er een bijdrage aan geleverd. Dit is de eerste uitvoerige publicatie over OGO op internationaal vlak. Het boek is goed ontvangen en heeft voor ondergetekende diverse internationale uitnodigingen opgeleverd om over "Developmental Education" en/of "Play-based curriculum" te komen praten (onder meer Hong Kong, maart- april 2013; Melbourne, november 2013)

DEELNAME COMMISSIES:

- Voorzitter van begeleidings- en adviescommissie "Muziek op schoot"
- Voorzitter van scriptieprijscommissie NVO (eenmalig).

PROMOTIES

Een aantal promoties onder supervisie van leerstoelhouder in voorbereiding (titels zijn samenvattende werktitels en niet noodzakelijk de titels waaronder deze tzt als proefschrift zullen verschijnen):

In 2012 is een promotie afgerond:

Menno Wierdsma, *Recontextualisation of biological concepts in upper secondary education*. Promotores Prof K. Boersma & prof B. van Oers. Universiteit Utrecht

Dissertaties in voorbereiding:

- Chiel van der Veen, Development of oral communicative competence
- Hans Bakker: Ontwikkelingsgericht Onderwijs als lerende organisatie
- Anja Tertoolen Op zoek naar de stem van het jonge kind. (Eerste publicatie van artikel is gebeurt in European Early Childhood Education Research Journal, zie literatuurlijst onder Tertoolen, van Oers, Geldens & Popeijus)
- Michel Hogenes, Effecten van Ontwikkelingsgericht Muziekonderwijs. Afronding voorzien in de loop van 2013.
- Ingrid Kuiperdal: Conditions for successful implementation of educational innovations
- Maulfry Worthington: Emergent mathematical notations in three to four year old children.
- Yvonne van Rijk, Begrijpend lezen in zaakvakken”(supervisie samen met prof M. Volman).
- Willemieke de Jong, Levensbeschouwelijke ontwikkeling van leerlingen in Ontwikkelingsgericht Onderwijs (super visie samen met prof . Miedema)
- Bea Pompert, Leren lezen in groep 3 en 4

Er liggen nog diverse verzoeken om begeleiding die momenteel in de oriënterende fase zijn. Gelet op het aantal nog af te werken promoties en de pensionering van de leerstoelhouder in mei 2017, is het voornemen vanaf 2013 terughoudender te worden met het aannemen van nieuwe supervisie-verplichtingen bij promoties.

VERDERE (INTERNATIONALE) CONGRES PRESENTATIES

- Posterpresentatie (met A. Tertoolen, EECERA congres in Porto (Portugal)).

TIJDSCHRIFT REDACTIES

- Zone

- International Journal of Early Years Education (waarbij met name de taak van 'Russian abstract editor')
- European Early Childhood Education Research Journal
- Sovremënoe Doskol'noe Obrazovanie (Russisch tijdschrift voor onderwijs aan jonge kinderen)

SUBSIDIEACTIVITEITEN:

Er voortdurend pogingen ondernomen om onderzoeksubsidies binnen te halen bij diverse fondsen (o.a. NWO). Het blijft lastig. In 2012 is een subsidie binnengehaald van Fonds Cultuurparticipatie van € 25.000 voor onderzoek naar professionalisering van basisschoolleerkrachten in het geven van muziekles. Onderzoek wordt onder supervisie van leerstoelhouder uitgevoerd door drs Anouk Visée, in samenwerking met muziekschool Amsterdam. Het project loopt nog tot eind juni 2013.

CONTEXT

De werkzaamheden van de leerstoel zijn ingebed in de afdelingenstructuur van de Faculteit Psychologie en Pedagogiek van de VU Amsterdam. Het klimaat jegens de leerstoel is nog steeds zeer positief. De groep Onderwijspedagogen daar bestond tot december 2012 uit 3 personen (B. van Oers, M. Dobber, Ch. van Veen) die bij elkaar 1,8 fte bezetten. Vanaf 1 december is daar een nieuwe onderzoeker bijgekomen (dr M. Kontopodis), met een internationale achtergrond en goede kennis van de Cultuurhistorische Theorie. De groep die de leerstoel omgeeft is daardoor zeker versterkt.

Zoals al aangekondigd in het vorige jaarverslag, is de groep Onderwijspedagogen (zowel onderwijs als onderzoek) en Theoretische pedagogen het afgelopen jaar gefuseerd met het Onderwijscentrum (lerarenopleiding van de VU). De Facultaire afdeling is daardoor robuster geworden, hetgeen een gunstige ontwikkeling is. Het klimaat en de acceptatie van de leerstoel Cultuurhistorische Onderwijspedagogiek is daardoor niet veranderd.

FINANCIËN

Jaarlijks ontvangt de leerstoel (conform afspraak) een bedrag van € 2500,= ("pettengeld") van de Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs. Voor een deel gaat dit op aan publicatiekosten, reiskosten, congresbezoek, zalenhuur (o.a. voor colleges en MiBo) en representatiekosten. Verder wordt geld inverdiend met lezingen en commissiewerk. Een deel van de jaarlijkse inkomsten wordt momenteel gespaard voor latere noodzakelijke uitgaven (zoals publicaties en eventueel student-assistentenschap).

Voor 2013 is de afspraak gemaakt dat de Leerstoel € 3500 subsidie zal geven aan de tot standkoming van een OGO special in Didactief. Dat betekent dat het hele jaarlijkse bedrag daaraan zal worden gespendeerd. Er is een mondelinge afspraak gemaakt met het bestuur van de Academie voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs dat het jaarlijkse pettengeld ten behoeve van de subsidie aan Didactief met € 1000 eenmalig wordt aangevuld in het voorjaar van 2013.

TOEKOMST EN PLANNEN:

Landelijk universitair beleid is om bijzondere leerstoelen te gaan beperken door aanvraag moeilijker te maken. Aan de VU zijn daar nog geen signalen over. Wel is het mogelijk dat de VU de gevraagde bijdragen gaat ophogen, conform gewoontes aan andere universiteiten waar financiering van AIO bij de leerstoel, wordt gevraagd (hetgeen zou neerkomen op ongeveer € 65.000 per jaar over een periode van 4 jaar). Op dit moment is daar nog geen sprake van.

Voor de komende jaren zal het boven beschreven stramien van verdeling van werkzaamheden voortgezet worden. Het grootste deel van de tijdsinvestering gaat zitten in de begeleiding van promovendi.

Een belangrijk aandachtspunt is de continuering van de leerstoel in de toekomst, korte en lange termijn. De tweede termijn loopt af september 2014. Er zal dan opnieuw verlenging moeten worden aangevraagd bij de Faculteit. Het is van belang dit voor de zomer van 2014 te doen. Indien het verzoek wordt gedaan aan de zittende leerstoelhouders om de post te blijven bezetten, zal deze daar positief op reageren. Voor de termijn daarna (vanaf 2019) zal er een nieuwe leerstoelhouder klaar moeten staan, die voldoet aan de kwaliteitscriteria (m.n. publicaties) die universiteiten daaraan stellen. Belangrijk in dat verband is ook, dat de VU het beleid afgelopen jaar veranderd heeft mbt de bezetting van bijzondere leerstoelen. Men wil geen kandidaten van binnen de VU meer, maar streeft naar kandidaten van buiten. Het bestuur wordt geadviseerd om de verschillende opties die zich dan voordoen tijdig en goed te kiezen en voor te bereiden, om een ononderbroken bezetting van de leerstoel te garanderen.

Met het oog op de toekomst is dit van belang om een goed kader op te bouwen voor de begeleiding en uitvoering van werkzaamheden mbt Ontwikkelingsgericht Onderwijs op verschillende niveaus en functies. Ook voor de inname van strategisch belangrijke posities (zoals lectoraten) is het van belang om voldoende gepromoveerden te hebben in de eigen OGO gemeenschap. Dat blijft een punt van nodige zorg om de strategische positie van OGO in toekomstige Nederland te blijven veilig stellen.

Een aanhoudend punt van aandacht is nog steeds om studenten te werven die een mastertraject Onderwijspedagogiek gaan doen. Voor het voortbestaan van de domein aan de VU en voor de versterking van de OGO belangen is het noodzakelijk om naast goede leerkrachten en gecertificeerde scholen en PABO's ook voldoende Masters in de Onderwijspedagogiek te hebben.

Bert van Oers
Faculteit Psychologie en Pedagogiek, VU Amsterdam
23 januari 2013.

Afdeling Onderwijswetenschappen en Theoretische Pedagogiek
NIEUW Postadres:
Vrije Universiteit – FPP. Afdeling OTP – LOCATIE UILENSTEDE - De Boelelaan 1105 - 1081 HV
Amsterdam

Bezoekadres:
Prof. E. Meijerslaan 2, Amstelveen

020 – 5988912
bert.van.oers@vu.nl
www.bertvanoers.nl

- 2012 van Oers, B. (2012). Meaningful cultural learning by imitative participation: the case of abstract thinking in primary school. *Human Development*, 55(3), 136 – 158. DOI: 10.1159/000339293
- van Oers, B. (2012) (Ed.). *Developmental Education for young children. Concept, Practice, and Implementation*. International Perspectives on Early Childhood Education and Development 7. Dordrecht: Springer. DOI 10.1007/978-94-007-4617-6 8,
- van Oers, B. (2012). Introduction. In B. van Oers (ed.), *Developmental Education for young children. Concept, Practice, and Implementation* (pp. 1 – 9). Dordrecht: Springer.
- van Oers, B. (2012). Developmental Education: Foundations of a play-based curriculum. In B. van Oers (ed.), *Developmental Education for young children. Concept, Practice, and Implementation* (pp 13 – 25). Dordrecht: Springer.
- van Oers, B. (2012). Conclusion: Actual and future consequences of implementing and researching Developmental Education. In B. van Oers (ed.), *Developmental Education for young children. Concept, Practice, and Implementation* (pp. pp. 289 – 296). Dordrecht: Springer.
- van Oers, B. (2012). Culture in play. In J. Valsiner (ed.), *The Oxford Handbook of Culture and Psychology* (pp. 936 – 956). New York: Oxford University Press.
- van Oers, B. & Duijkers, D. (2012). Teaching in a play-based curriculum: Theory, practice and evidence of Developmental Education for young children. *Journal of Curriculum Studies*, 44(1), 1 – 24.
<http://dx.doi.org/10.1080/00220272.2011.637182>
- Tertoolen, A., van Oers, B., Geldens, J., & Popeijus, H. (2012). Building a method for researching attribution of meaning by children aged 5 to 6 in school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 20 (1), 115 – 131.
<http://dx.doi.org/10.1080/1350293X.2012.650015>
- van Oers, B. (2012). How to promote young children's mathematical thinking? *Mediterranean Journal for Research in Mathematics Education*, 11(1-2), 1 – 15.
- van Oers, B. (2012). Russian Early Childhood Education Abstracts (3). *International Journal of Early Years Education* 19(2), 185 – 188.
<http://dx.doi.org/10.1080/09669760.2012.665648>

van Oers, B.(2012). Developmental Education: Reflections on a CHAT-Research Program in the Netherlands. *Learning, Culture and Social Interaction*, 1(1), 57 – 65. <http://dx.doi.org/10.1016/j.lcsi.2012.04.002>

van Oers, B. (2012). Spelen en blijven spelen. Een Vygotskiaanse visie op spelen en leren in de basisschool. *Mensenkinderen*, 27(130), 6 – 8.

van Oers, B. (2012). Fijn zo'n brein. *Zone*,11(1), 18.

van Oers, B. & M. Poland (2012). Promoting abstract thinking in young children's play. In B. van Oers (ed.), *Developmental Education for young children. Concept, Practice, and Implementation* (pp. 121 – 136). Dordrecht: Springer.

van Oers, B. & van Vliet, M. (2012). Mooi zo!. Leerlingen in de kunstenaarsrol. *Zone*,11(2), 11 – 13.

van Oers, B. & Mibo-groep (2012). Historische vragen en zoektochten. *Zone*,11(3), 4 – 6.

Bijlage

Publicaties Bert van Oers over periode 2010 – 2011:

2010

van Oers, B. (2010). Children's enculturation through play. In Brooker, L & Edwards, S. (eds), *Engaging play*. (pp. 195 - 209). Maidenhead: McGraw Hill.

van Oers, B. (2010). The emergence of mathematical thinking in the context of play. *Educational Studies in Mathematics*, 74(1), 23 – 37. (DOI: 10.1007/s10649-009-9225-x)

van Oers, B. (2010). Implementing a play-based curriculum in primary school: an attempt at sustainable innovation. In: A. Tuna & J. Hayden (Eds.), *Early childhood programs as the doorway to social cohesion. Application of Vygotsky's ideas from an East-West perspective* (pp. 145 - 158). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

van Schaik, M., van Oers, B., & Terwel, J. (2010). Towards a knowledge-rich learning environment in preparatory secondary education. *British Educational Research Journal*, 36, 1 - 21

<http://dx.doi.org/10.1080/01411920903420008>;

van Schaik, M., van Oers, B., & Terwel, J. (2010). Learning in the workplace at school: knowledge acquisition and modelling in preparatory vocational secondary education. *Journal of Vocational Education and Training*, 62: 2, 163 — 181. DOI: 10.1080/13636820.2010.484629.

van Oers, B. (2010). Zorgen voor de wereld. NATUUR- EN MILIEUEUCATIE VANUIT ontwikkelingsgericht perspectief. *Zone*, 9(1), 4 – 7.

van Oers, B. (2010). Prof. Jacques Carpay (1933 – 2010) en de Onderwijspedagogiek in Nederland. *Historische Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800 – heden)*. Maart 2010.

<http://www.hdc.vu.nl/nl/nieuws-agenda/nieuwsarchief/2009/Carpay.asp>

van Oers, B. (2010). In memoriam professor Jacques Carpay (1933-2010). *ISCAR NEWS*, 8(2), 14 – 15.

Poland, M., van Oers, B., & Terwel, J. (2010). Effecten van het leren schematiseren van jonge leerlingen op hun latere prestaties in het rekenwiskunde onderwijs. *Pedagogische Studiën*, 87(2), 105 – 117.

van Oers, B. (2010). Tussen leefwereld en belevingswereld. *De Wereld van het jonge kind*, 37(10), 7 – 11.

van Oers, B. (2010). You never walk alone. De visie van Jacques Carpay op de taak van de Onderwijspedagogiek, *Zone*, 9(3), 15 – 17.

van Oers, B. (2010). Onderwijspedagogische lessen over ontwikkelbaarheid. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 49(9), September, 364 – 369.

van Oers, B. (2010). Een pedagogisch aanbod voor driejarigen? *Zone*, 9(3), 25 – 26.

van Oers, B. (2010). Leermomenten in het manipulerend spelen van peuters en kleuters. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 49, 503-515.

Tanis, M. & van Oers, B. (2010). *Klascultuur tijdens Natuur- en Techniek in het basisonderwijs* [Classroom culture in science and technique lessons in primary Education]. Internal report. Department Theory and Research in Education. VU University Amsterdam.

2011

van Oers, B. (2011). Where is the child? Controversy in the Neo-Vygotskian approach to child development, *Mind, Culture, and Activity*, 18, 84 – 88.

<http://dx.doi.org/10.1080/10749030903311985>.

Veraksa, N. & van Oers, B. (2011). Early childhood Education from a Russian perspective. Editorial to the special issue. *International Journal of Early Years Education*, 19(1), 5 – 18.
<http://dx.doi.org/10.1080/09669760.2011.570995>

Veraksa, N. & van Oers, B. (Eds) (2011). *Early Childhood Education Research from a Russian perspective*. Special Issue of International Journal of Early Years Education, 19(1), 5 - 107. London: Routledge.

van Oers, B. (2011). Russian Early Childhood Education Abstracts. *International Journal of Early Years Education* 19(1), 103 – 107.

DOI:10.1080/09669760.2011.574485

van Oers, B. (2011). Russian Early Childhood Education Abstracts. *International Journal of Early Years Education* 19(2), 185 – 188.

DOI:10.1080/09669760.2011.610651

van Oers, B. (2011). Obučenie doškol'nikov v Niderlandach. Innovacionnaja praktika s pozicij L.S. Vygotskogo [Early childhood Education in the Netherlands. Innovating practice from a Vygotskian point of view]. *Sovremënnoe Doškol'noe Vospitanie. Teorija i praktika*, 5(4), 88 – 94.

Poland, M. & van Oers, B. (2011). Resultaten echt in beeld. Toetsen woordenschatontwikkeling. *De wereld van het jonge kind*, 38(5), 20 – 23.

van Oers, B. (2011). Tijd voor een nieuwe stap. *De Wereld van het jonge kind*, 38,(7), 19 – 21.

van Oers, B. (2011). Spel vanuit Vygotskiaans perspectief. In D. van der Aalsvoort (ed.), *Van spelen tot serious gaming: spel en spelen in de pedagogische beroepspraktijk* (pp. 37 – 48) . Amersfoort: Acco.

van Oers, B. (2011). Doelgericht en betekenisvol leren. Over de waarde van spel in de strijd tegen de verschoolsing. In R. Klarus & W. Wardekker (eds.), *Wat is goed onderwijs? Bijdragen vanuit de pedagogiek* (pp. 44 – 59). Nijmegen: Lemma.

van Oers, B. (2011). Opnieuw op de foto. Ontwikkelingsgericht Onderwijs anno 2011. *Zone,10*(3). (September, Extra jubileumnummer), pp. 9 – 11.

van Houten, W. & van Oers, B. (2011). Narratieve competentie en rekenvaardigheden in de onderbouw. *Zone,10*(3), 19 – 20.

van Oers, B. (2011). In Memoriam Prof Rogier Eikeboom. *Pedagogische Studiën, 88*(5), 307 – 308.